COR CALENT

Històries del Lliure

Magí Camps
Marta Orriols
Marta Vives

comanegra teatre lliure

TAULA

Teatre transversal 11

Primer acte 15

I malgrat la llum, invisibles
Marta Orriols 17

On cada nit comença la funció
Marta Vives 35

Quedem una estona abans al bar
Magí Camps 65

Segon acte 87

Despertar ocells adormits
Marta Orriols 89

Peus freds, cor calent
Marta Vives 111

Entre caixes
Magí Camps 131

Tercer acte 153

El món és un gran escenari
Marta Vives 155

Producció no és ta mare!
Magí Camps 173

Qui menys embruta
Marta Orriols 197

Nit de gala 215

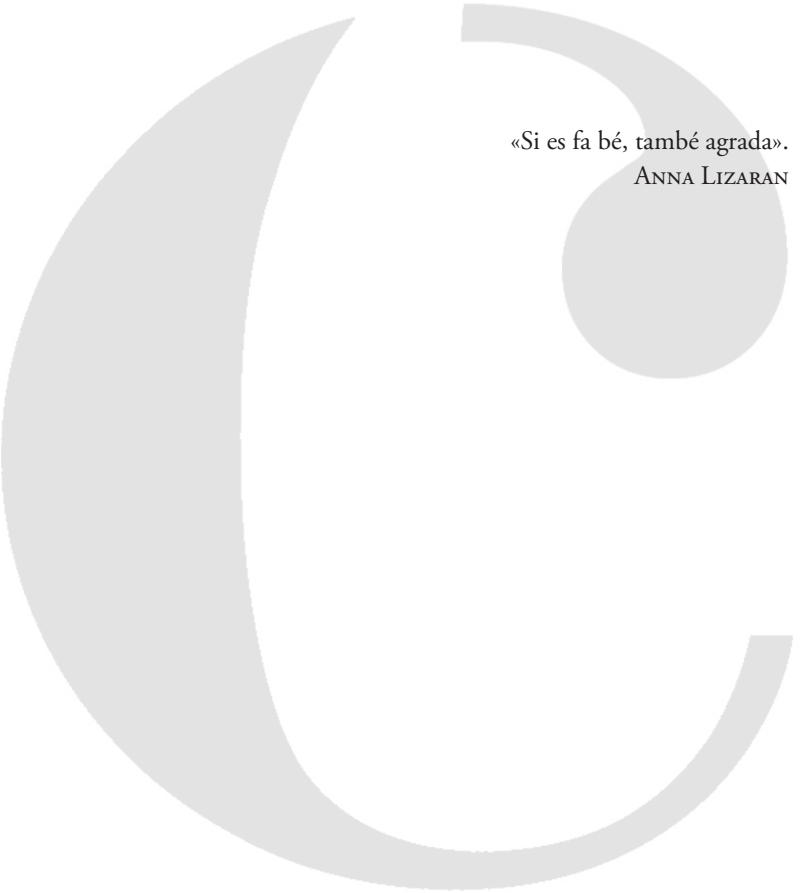

«Si es fa bé, també agrada».
Anna Lizaran

TEATRE TRANSVERSAL

Una ficció. Aquesta va ser la proposta del Teatre Lliure. És per això que ens vam aplegar tres persones que ens dediquem a escriure de maneres diferents i vam posar fil a l'agulla. La idea ens va semblar fascinant: escriure uns relats sobre el Teatre Lliure per commemorar que fa cinquanta anys.

Però si tenim tres plomes, també tenim tres estils ben marcats. Tants caps, tants barrets. Calia trobar un artefacte literari que ens permetés donar via lliure a cada estil i, alhora, que el projecte tingués cohesió. La solució va ser estructurar-lo com una peça clàssica de teatre: tres actes i, en cada acte, tres escenes.

D'aquesta manera, cadascuna de nosaltres, cenyint-nos a l'àmbit assignat, podíem expressar-nos lliurement, sense adequar l'estil al de les altres dues autores. El resultat és aquest *Cor calent*, la segona part de la frase que, abans de cada funció, deia l'històric regidor Manolo Jiménez: «Los pies fríos y el corazón caliente».

Res a veure amb l'àlbum de tota la història, amb imatges dels centenars de produccions que s'han fet durant aquest mig segle als escenaris: primer només a Gràcia, i després també a Montjuïc, amb la Sala Fabià Puigserver i l'Espai Lliure.

Un espai fet a mida per a cada producció o, dit d'una altra manera, una producció feta a mida per a cada espai.

Ara bé, de seguida vam haver de matisar aquella fascinació inicial, perquè la responsabilitat també era d'envergadura. Calia que condenséssim tots aquests anys d'història en uns relats en els quals, malgrat que la presència dels grans noms del Lliure hi tragués el nas, calia donar protagonisme als secundaris.

I qui són els secundaris? Doncs acostumen a ser els que fan un paper de repartiment. I entre aquests intèrprets sempre n'hi ha alguns que destaquen d'una manera especial. Llavors aquests secundaris són etiquetats com a «secundaris de luxe», que és una expressió que apareix a les cròniques cinematogràfiques, i fa referència a actrius i actors amb interpretacions inoblidables, que amb els seus grans de sorra, de vegades sacs plens de sorra, eleven la qualitat de la funció.

Tanmateix, en aquest llibre, els secundaris de luxe no surten a l'escenari, són uns altres. Són els que treballen des de fora de la tarima o el linòleum, són els que no els il·luminen els focus. Són tan importants com les figures protagonistes, perquè sense ells no hi hauria funció, malgrat que als programes alguns no surten amb noms i cognoms, sinó com a «equips del Teatre Lliure».

Gràcies a aquests equips, les tres autores hem pogut accedir a tot el material d'arxiu, hem pogut explorar els budells dels dos edificis i hem tingut el goig d'enraonar amb una bona colla de gent imprescindible, alguns de joves i alguns de veterans, els *diplodocus,* que diuen alguns en el seu argot, que ens han il·lustrat amb un munt d'explicacions degudament amanides amb anècdotes ben saboroses.

Els uns han aixecat la persiana perquè cada dia comenci de bell nou, unes altres han venut les entrades, n'hi ha els que han fet les escenografies i el vestuari, també hi són les encarregades de la il·luminació i el so, els que componen i interpreten la música, n'hi ha les que empenyen la producció, els que fan la regidoria i les que, a última hora, ho netegen tot.

Ara bé, precisament perquè el Teatre Lliure defuig la jerarquia, totes les responsabilitats estan repartides de manera transversal: aquí no hi ha ni principals ni secundaris. Com a detall il·lustratiu, als programes de mà el repartiment apareix per ordre alfabètic, sense diferenciar-hi els protagonistes.

Aquest llibre vol ser un reconeixement a tota la família del Teatre Lliure. La complicitat amb què va néixer ha esdevingut un llegat que s'ha anat transmetent al llarg dels anys entre el conjunt de persones que el transiten i l'estimen. Un esperit de família que impregna la seva gent amb la feina quotidiana, la mateixa gent que ha bastit cada funció, cada vetllada, cada projecte.

El llibre està basat en fets reals, sí, però tot és una ficció. Per aquesta raó ens hem permès de moure les coses en el temps i en l'espai segons les necessitats narratives. Tot plegat, per retre homenatge a les persones que són el cor del Lliure.

Les autores

PRIMER ACTE

I MALGRAT LA LLUM, INVISIBLES

Marta Orriols

Hi és ell i, no cal dir-ho, també hi és ella. I la idea de tots dos sortint escopetejats de les feines respectives a última hora de la tarda per arribar a temps al Teatre Lliure de Montjuïc ens hauria de donar l'alleujament que hi ha una història prometedora al davant, una història amb una arquitectura social planera però no per això menys prometedora: les feines, els somnis, les aficions, el lloguer del pis, el pes de cadascuna de les famílies d'on provenen i la delicadesa embrionària de la família que imaginen que algun dia ells dos seran. Hi són tots dos, doncs, joves, sans, inquiets, i hi ha també la seva relació amb la ciutat quan hi passegen, quan s'hi fonen, quan s'hi exposen, quan s'hi manifesten, quan hi compren, quan s'hi irriten i quan l'adoren. Finals de tardor i un trànsit centellejant. A les voreres, les presses, les bosses, els mòbils a les mans. Un adolescent de manual ajusta la posició dels dos dits i la llengua per fer un xiulet fort, i advertir la resta del grup que el bus que ve per dalt és el que han d'agafar. Les corredisses, les riallades despreocupades i una senyora amb un carretó d'anar a comprar que els mira malament quan passen rabents i per davant seu, amb els pantalons de xandall caiguts fins al bell mig de les natges. Els clàxons, els

aparadors que ja es tenyeixen de vermell i verd anglès, i de tota la iconografia del Nadal més laic. La maquinària del capitalisme salvatge rodant des de fa setmanes, incansable, tediosa per a alguns, llaminera per a tants d'altres. Tots els desconeguts que caminen amunt i avall amb les seves cabòries al cap, tan arrelats a una realitat íntima que no és res més que una realitat comuna: si els observéssim des de ben amunt, tindríem la fotografia sencera d'una espècie animal repetint rituals des del principi dels temps: llevar-se, omplir els edificis d'oficines i buidar-los a aquesta hora per desplaçar-se al capvespre cap als pisos petits i cars, preuats i envejats. Tota una espècie animal fent el que fan les espècies animals mentre estan de pas per la Terra: ser una part inseparable del món i, al capdavall, sobreviure-hi.

I aquest és ell. L'Eudald. Complexió atlètica i les espatlles amples que no li han servit per guanyar cap medalla ni sobresortir en cap esport en particular, però sí que l'han ajudat, de ben segur, a forjar la confiança personal i a donar una imatge de fortalesa davant dels altres. Malgrat tot, vuit hores al dia esdevé un jove vulnerable mentre es baralla amb fulls d'Excel en una feina que només li omple el compte corrent, i mai cap fita vital. Però qui pot viure de la fotografia? Qui pot viure de l'art en un país on sempre sembla, a jutjar pels pressupostos, que la cultura és una de les coses prescindibles? Ell pensa que si se segueix retallant en cultura, el país hi sortirà perdent. La cultura està en la gent, la transmet la gent, la gent ho és tot. Ho hauria de ser tot, es diu. Els caps de setmana agafa tants casaments com pot; tampoc és que gaudeixi de les núvies, que, cada vegada més, li recorden les merengues de l'aparador

de la pastisseria dels baixos de la finca on viuen ara amb la Vera. Ni de bon tros ho considera un art, fer reportatges de boda que, a més, remuga, només repeteixen patrons heretats de clients que es pensen que són originals si es fotografien entre bales de palla al mig del camp, o amb els peus sucats a la vora del mar i es fan un petó just quan esclata l'onada. Almenys, amb els reportatges té la càmera en mà, i si a més té la sort de treballar per a alguna parella que confia en ell i en l'atreviment, pot fugir una mica de les sessions més convencionals i jugar amb la llum per donar a les fotografies un toc més artístic.

Val a dir que hi ha quelcom suspès en l'aire dels capvespres a la gran ciutat que el fascina i li recorda qui és i què ha vingut a fer en aquest món. Avui la llum ja ha canviat i és fosc de fa estona. La llum. Sempre la llum. A vegades la Vera, en el punt àlgid d'algun concert desenfrenat, li posa els dits davant la cara i els fa espetegar per fer-lo tornar d'allà on sigui que hagi quedat embadalit. La llum dels focus sobre l'escenari i la manera com cau en el rostre perlat de suor del cantant. Mentre la gent al seu voltant, eufòrica, es lliuren a la música i canten les cançons deixant-s'hi el cor i la gargamella, ell és capaç d'aïllar-se del soroll i de l'ambient pres per la màgia de la llum. On ets? L'hi pregunta sovint ella. Com explicar-li, extasiats tots dos després de fer l'amor, que la cortina de l'habitació, al pis de lloguer que comparteixen des de fa ben poc, la movia la brisa mentre la llum del sol de tarda hi queia al damunt i el breu moviment feia unes ones lumíniques sobre l'estora? Allà era. Pensant en la llum en moviment i en com capturar-la. Ara pedaleja enèrgicament

fins que arriba a la plaça Espanya, on tot està en obres i és com entrar a la gola del llop. Hauria d'haver sortit abans de la feina. La Vera s'enfada molt quan arriba tard i tenen entrades per al teatre. Pot imaginar-se-la inquieta, caminant amunt i avall davant la porta del vestíbul on sempre l'espera, mirant amb desfici el rellotge de polsera que havia estat de la seva àvia, i allargant la vista cap a l'entrada del carrer per veure si ell arriba d'una vegada.

La Vera. Menuda i pèl-roja, la cara pigada, els ulls d'un blau clar. Arquitecta en pràctiques fins fa ben poc. Col·laboradora júnior en un despatx d'interiorisme, sou modest i feina exigent i amb ànsies de consolidar-se professionalment algun dia per compte propi per acabar tenint el seu despatx d'arquitectura. Somiar és gratis, es tatuaria ella al braç. Toca la bateria en un grup de música amb quatre col·legues els caps de setmana. Fan concerts per a festes d'aniversaris, algun casament i coses així. Fa tres anys va conèixer l'Eudald en un d'aquests casaments on tocava. Van coincidir durant la pausa del concert. Ell va disparar-li una fotografia mentre ella se servia un refresc amb una mà i amb l'altra sostenia les dues baquetes de fusta. I ja va estar. Quin misteri més elegant que conté la intimitat de dues persones que no s'havien vist mai i queden entrellaçades per sempre. Fa dies que li ronda un pensament sobre fer passos endavant amb l'Eudald, i ara que finalment tenen pis, celebrar alguna cosa grossa, formalitzar això que ja fa temps que dura. No en saben res de la decadència de l'avorriment que podria arribar amb els anys, però ho saben tot de la plenitud d'ara i de les afinitats i l'entusiasme.

D'un temps ençà, sempre que trepitja el vestíbul del Lliure li sobrevola una sensació que cada vegada agafa més consistència. Té a veure amb aquest espai, i malgrat que encara no la sap concretar, tampoc sap com fer-s'ho per treure-se-la del cap. Ignora que el que s'ha activat dins seu ja no té retorn. No sap que el vestíbul és una metàfora del seu moment vital: un espai d'espera, d'expectativa, on encara ha de començar l'acte principal del seu relat amb totes les peripècies que acabaran definint la seva vida. Es mira el rellotge i després el mòbil per si ell li ha dit alguna cosa, però ja s'imagina que està de camí amb la bicicleta i no el vol distreure, que ja va prou tard. Torna a sonar la melodia de les campanetes que omplen tot l'espai, l'avís sonor que precedeix la veu que anuncia que d'aquí a cinc minuts començarà l'espectacle. Quan el mateix avís ha alertat que en faltaven deu, la Vera encara creia que l'Eudald arribaria a temps. Ara comença a dubtar si aquesta vegada s'hauran de quedar amb les ganes. Per calmar l'espera recorda que l'àvia, que és qui la va començar a portar a teatre de ben petita, i qui responia les preguntes inacabables de la Vera sempre amb generositat i paciència, va explicar-li que les campanetes de l'avís corresponen a la música del Papageno de *La flauta màgica* que es va representar al Lliure de Gràcia durant la temporada 1984-85. La va dirigir Fabià Puigserver i la direcció musical era de Josep Pons. D'adulta, a ella que cuida sempre fins al més mínim detall i que és tan meticulosa a la feina, li sembla una genialitat que algú hagi pensat a fer servir la gravació de les campanetes del Papageno per alertar el públic assistent que es vagi col·locant a lloc. Li fa pensar que hi ha molt d'amor i molta voluntat explícita de mantenir

viu l'esperit dels inicis del teatre en aquest gest. Traspua una fidelitat als orígens i una nostàlgia reparadora i bella. Una picada d'ullet a la complicitat i al sentit de família que sempre li ha semblat que respiren les dues seus del Lliure.

Sospira ja una mica desesperançada. Considera la possibilitat de, si ell no arriba d'aquí a dos minuts, entrar sola a la sala, però anar al teatre junts s'ha convertit en un d'aquells rituals que formen part dels moments fundacionals de la seva relació i alterar-lo seria com tancar una etapa que encara no és capaç de deixar enrere. Es concentra en l'espai diàfan on es troba, que té entrada directa des del carrer. És monumental. Amb la intensitat dels estudis d'arquitectura encara a flor de pell, una mirada tècnica sobre els espais, i potser per deformació professional, no pot evitar fixar-se en la planta de creu grega i la composició simètrica. Li ve al cap tot allò que va aprendre ara fa tants anys de com a l'antiga Grècia, el teatre era considerat la casa del públic. Una casa on el públic es pot sentir convidat. Durant bona part de la seva història, el teatre s'havia fet fora dels edificis i per això el disseny d'espais teatrals sempre ha tingut en compte la seva relació amb la ciutat. A la Vera li entusiasma que això sigui així, que s'equilibrin dues energies, la de la ciutat com un escenari sobre el qual el temps s'esmuny —efímera i veloç—, i aquesta altra energia més arrecerada i sòlida que ella sent quan entra al teatre. La Vera, bocabadada sempre per l'arquitectura, se sent especialment acollida al vestíbul. El viu com una zona d'amortiment entre el terrabastall de tot el dia a l'exterior i la pau dels vespres a l'interior. Just abans que el món pari dins la sala, hi ha un vestíbul que cal

travessar, talment com un portal que durà el públic a una altra dimensió. *Prodomos* o *prothyron*, així és com els grecs denominaven els vestíbuls, que en aquell temps eren més aviat porxos amb columnes. A l'època romana, com que en aquest espai dels temples i les cases s'hi conservava un foc sagrat en honor a Vesta, la deessa guardiana del foc sagrat i protectora de la llar, el nom va evolucionar cap a *vestíbul*. Surt dels seus apunts d'estudiant i mira el rellotge de nou i fa espetegar la llengua. Sospira inquieta i, si existís, invocaria la divinitat grecoromana de la puntualitat.

Fins fa pocs minuts el vestíbul del Lliure era pura vitalitat. Amics que es troben en grup per anar a veure l'obra i es posen al dia dels últims esdeveniments amb somriures i expressions de sorpresa, parelles que sí que arriben puntuals i tenen temps per compartir una cervesa, un tiet que mostra cofoi a la seva neboda de fora els detalls emocionals que conformen la textura del Lliure i que ell coneix de primera mà per haver-hi treballat des de molt jove. Encomana a la noia una passió que ella procura no relativitzar perquè entén, potser per primera vegada, la importància d'aturar-se, de no passar de llarg cap aprenentatge, cap petita herència en un món que no s'atura mai. Hi ha també una ànima solitària i introvertida que fa temps i observa, cauta, com es relacionen els altres. Duu la llibreta a la bossa. Hi anotarà sensacions i pensaments, perquè el teatre sempre ha estat el mirall del món, i a les fosques, el confrontarà amb una sèrie de qüestions perennes de la condició humana. Tres amigues amb els cabells ben blancs i amb molt de teatre i saviesa a les espatlles, es fan una *selfie* sota les lletres negres del logotip

que conté a la vegada el teló teatral i les quatre barres. Una d'elles explica a les altres dues que el símbol va ser creat per Francesc Espluga, dissenyador, home de teatre i un dels fundadors del Lliure. Els diu que també va ser ell el responsable en bona part de tota la imatge gràfica que ha fet distingir el teatre tots aquests anys. Les altres pensen sense dir-ho, que ja són molts anys escoltant la *finezza* intel·lectual de l'amiga i la seva profunditat d'enteniment. Enguany, que el teatre està d'aniversari, volien fotografiar-se juntes, perquè en aquest moment de la vida ja han perdut prou persones estimades com per saber que, al final, només en queden els records i, en bona part, aquests records es mantenen vius gràcies a les fotografies. Hi ha també les mirades encuriosides dels que trepitgen el Lliure per primera vegada, imprescindibles per garantir la continuïtat i per renovar generacions de públic i perquè el teatre segueixi exercint el seu paper com a motor cultural i social.

La Vera sent les converses fortuïtes, la intensitat d'alguns perfums i el so del batibull humà abans de la funció. Asseguda al banc i mirant les pintures noucentistes de la part superior de la paret decideix que li dirà avui. L'hi proposo i l'hi proposo avui. Què pot sortir malament? La impuntualitat és l'únic defecte que de moment atribueix a l'Eudald. La idea en si mateixa té a veure amb l'Eudald i, ara ho veu, també amb el vestíbul. No fer les coses quan les pensa li resulta sempre molt paralitzant, així que decideix tot d'una que ha de ser avui. Mira cap a la porta i la noia que controla l'accés li fa un gest tranquil·litzador amb les mans per avisar-la que encara queden uns minuts. El gran potencial